

כמכר:

שנינו במשנה: רבי אלעזר אומר כולם חוזרין ביוכל:

שואלת הגמרא: מאי טעמייהו דרבנן?

ומפרשינן טעמיה: סבר לה כרבנן, דאמרי "תשובו" לרבות את המתנה, והני כולחו — בכורה, ירושת הבעל ויבם — מתנה נינהו. כי:

ומפרשינן: כתיב "בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו", ו"תשובו" — כלומר, פסוק זה כולו שמיותר הוא, כי כבר אמר הכתוב "ושבתם איש אל אחוזתו" — לרבות את המתנה.

בכור: "לתת לו פי שנים" אמר הכתוב, הרי שמתנה קרייה רחמנא.

והני כולחו — בכורה, והיורש את אשתו, והמייבם את אשת אחיו, שלא נחלקו חכמים על רבי מאיר — משום דירושה נינהו ולא כטעמו של רבי מאיר, כי רבי מאיר לשיטתו שהמתנה אינה חוזרת.⁽⁵⁾

והיורש את אשתו הוי מתנה, משום שירושת הבעל דרבנן היא.

שהרי גבי בכור אמר קרא "לתת לו פי שנים", מקיש הכתוב חלק בכורה לחלק פשוט, מה חלק פשוט ירושה היא, אף חלק בכורה ירושה היא, ולכן אינה חוזרת. ואף המייבם את אשתו ירושה היא, שהרי בכור קרייה רחמנא.

והמייבם את אשת אחיו אף הוא חשוב מתנה, כי "בכור" קרייה רחמנא, וכבר נתבאר שחלק בכורה מתנה היא.

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: האחין שחלקו לקוחות הן, ומשום שאין ברירה לומר: כל אחד לחלק ירושתו בא, ולפיכך מחזירין זה לזה ביוכל, שהרי חלוקתם מכירה היא.⁽⁶⁾

וחולין מעורבין זה בזה: אין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין. ולפי שיטת רש"י, אם יעשר מפירות השדה מיניה וביה יהא הכל מתוקן, שהרי בכל חטה וחטה יש גם מחלק הישראל.

5. [יש לעיין: מנין שחלוקים רבי מאיר וחכמים בטעם בכורה והמייבם את אשת אחיו, שלפי רבי מאיר מתנה הם ולכן אינם חוזרים, ואילו לחכמים משום ירושה אינם חוזרים! ? והרי לא נחלקו רבי מאיר וחכמים בירושה, ולמה לא נפרש שלדעת כולם ירושה היא, ולכן אינה חוזרת ביוכל].

והתוספות שם חלקו, וכתבו: אין תקנה לטבל זה, דכיון דאין ברירה, שמא הגיע לו כל חלקו של גוי או חציו [וגם אפשר שהגיע לכל אחד חלקו] ולא ידעינן כמה, ואי מעשר מיניה וביה, שמא מעשר מחלקו והשאר חלקו של גוי או איפכא או מקצתו.

6. דעת רש"י בגיטין מז ב גבי מה שאמרו שם: ישראל [ששדהו חייבת בתרומה] וגוי [ששדהו אינה חייבת בתרומה] שלקחו שדה בשותפות, טבל וחולין מעורבין זה בזה, [ואף לאחר שחלקו]. ולמאן דאמר יש ברירה: חלקו של גוי — אחר שחלקו — פטור, ושל ישראל חייב. ופירש רש"י למאן דאמר אין ברירה וטבל

והקשו על רש"י — הסובר שאף אם אין ברירה מכל מקום במחצה ודאי יורש הוא — מן הסוגיא דלעיל מח א, דמבואר שם גבי מי שיש לו ספק בכור, ומת האב, והבנים קיימים, הרי